

KINO

„Benhurizem“ in druge domače filmske šale

Ni jih malo tistih ljubiteljev filmskega platna, zlasti iz takojmenovane »starejše generacije« (tj. tiste generacije občanov, ki morajo v Viatorjevih zelenicah obvezno stati, ker je naša perspektivna mladina zasedla vse ključne položaje!), ki so si te dni že v drugo, nemara pa tudi v tretje ogledali sloviti ameriški zgodovinski spektakel Williama Wylerja **BEN HUR**. Prenekateri naš občan je odhajal iz dvorane kina Šiška z dolgim nosom. Opeharjen. Ogoljufan. Videl je namreč »pohabljenega« **BEN HURJA**, videl je film, ki so mu — kdo neki? — amputirali levo roko, pa desno nogo, kos pljuč, eno oko, uho in za nameček še pol glave. Govorim seveda le v simbolih: film so namreč njegovi uvozniki skrajšali za celih 30 minut, torej za dobre pol ure. Tokrat vam bomo tudi predstavili strogega cenzorja, ki se tako boji za naše slovenske napredne dušice: to je storil uvoznik filma, distributersko podjetje KINEMA iz Sarajeva. (Naslov: Trg Maršala Tita 23.) V nadnaslovu filma namreč piše, da je to zgodba o Jezusu Kristusu, po knjigi generala Lewa Wallaca. Naša verzija ima isti nadnaslov, je pa, kot rečeno, za dobre pol ure krajša in v njej ni niti besedice o Kristusu, kajti glavni je Charlton Heston, v filmu imenovan Ben Hur. In tako so naši sarajevski prijatelji iskreno poskrbeli, da se ljubi Slovenci ne bi pohujšali ob gledanju tistih biblijskih prizorov, ki jim pri nas niti otroci več ne verjamejo. Sploh pa: odkod distributerju, sarajevski KINEMI pravica, da kršijo mednarodne avtorske kodekse, saj ni samovoljno rezanje filma nič drugačno kot če bi denimo založnik nekega literarnega dela kar na svojo roko »cenzuriral« prevedeno knjigo in jo skrajšal za 50 ali 100 strani. Mimo tega pa nas ima KINEMA za precej naivne: boji se, da nas scena kakšnega križanja ne bi preveč pohujšala, pri vsem tem pa nam dopušča gledati najbolj neokusno filmsko brozgo, ki jo ob zelo demokratičnih kriterijih uvažajo mnoge jugoslovanske distribucije. In tako so obiskovalci kina ŠISKA bili rešeni pred večnim ognjem, volk je (navidezno) sit, koza pa (komaj še) cela!

OKREPLJENI GASILCI

(jk) V Vodica je gasilsko društvo dobilo v uporabo novo gasilsko 5000-litrsko cisterno z zmogljivostjo 800 litrov vode na minuto. Tovrstne cisterne izdeluje tovarna TAM. Vozilo je kupila samoupravna interesna skupnost za varstvo pred požarom iz naše občine. S sklepom občine ga je dala občinski gasilski zvezi, ta pa GD Vodice, ker so Vodice požarni center in so že blizu letališča na Brnikih. Kombinirano vozilo, ki ga je GD Vodice imelo prej, pa je zveza dodelila GD Šentvid.

Kupljena gasilska cisterna je druga od treh, kolikor jih samoupravna interesna skupnost namerava kupiti.

Bridki spomini Marjana Medveščka

Prispevki za biografijo domovine...

1. novembra 1918 je kurir »Slovenskih narodnih straž« Marjan Medvešek v avli mariborskega magistrata predal dvoje pisem takrat še majorju Rudolfu Maistru. Dan se je preveshal v opoldne in na planem je zoprnokrila drobna sodra. Major Maister je nemudoma raztrgal ovojnice, še med branjem pisem potrpežljivo premočenega vitkega mladega sla po ramenu ter hkrati pobilsknil po svojem intendantu:

»Dajte fantu kaj toplega, plašča tudi nima...« Marjanu Medveščku je postalo pri srcu toplo, bilo mu je skoraj 16 let:

• »Sodni dan je bil takrat v Mariboru. Na železniško postajo so se stekali vojaški transporti vseh mogočih propadlih front. Vsesplošno zmedo in nemogočo gnečo so zapletali tudi visoki avstrijski oficirji, z naperjenimi revolverji so odločno žugali v preplašenega postajnega načelnika, takoj naj bi oskrbel lokomotivo, prosto progo, vagone... A kako naj bi, ni bilo,« se spominja Marjan Medvešek. V vseh mogočih jezikih zmedeno žlobudrajoči klobčič vojaštva, železničarjev in civilistov je prispel v zgodnjih jutranjih urah iz Borovlj tudi mladi Marjan. Poveljnika mesta je bilo hudirjevo težko najti:

• »Nihče ni natanko vedel, kje bi bil major. Nekdo mi je svetoval, naj pogledam na magistrat. Takoj ko sem ga videl, mi je bilo kristalno jasno, da je pravi poveljnik. Njegove oči so bliskale, jezil se je, krucifiksal, odločno dajal navodila. Čeden človek z velikimi, črnimi brki. Odločen, preudaren, skrben. Vse je slišal, videl, se takoj vpletel, organiziral. Kmalu ga je pokrajinska vlada povišala, postal je pravi general.«

• Marjan Medvešek se je tiste dni spopadel v Borovljah in Velikovcu s pripadniki avstrijskega Heimwehra, prenašal pošto od Podrožice do Lendave. Na mrzlih poteh se je največ posluževal svojih nog, pa tudi kolesa, voza, konjev in železnice. 22. novembra ga je general Maister zadržal v Mariboru. 23. dopoldne so »Slovenske narodne straže« začele uspešno razoroževati mariborski nemški Schutzwehr:

• »Nemogoče je na kratko povedati, kaj vse se je takrat dogajalo. V vsakem primeru pa so naše stotnije pod Maistrovim vodstvom uspele očuvati matični deželi Rateče, Mežico, Črno, Maribor, Ptuj, Radgono, Prekmurje... V ljudeh, posebno mladini, je gorelo nepopisno navdušenje. Propad Avstro-Ogrske je bilo slutiti že prej. Naše želje so bile zapisane že v Majski deklaraciji. Na vseh koncilih dežele so se ljudje pripravljali na Jugoslavijo. Veliko so prispevali tudi železničarji, nešteto

vagonov z orožjem, opremo, sanitetnimi potrebščinami se je znašlo na stranskih tirih in posebnih skladiščih. Vse to je bilo namenjeno »Slovenskim narodnim stražam«. Zal je v Ljubljani sedela deželna vlada neodločnih, senilnih avstrofilsko razpoloženih politikov. Neodločnih in boječih.«

• 26. oktobra 1918 je dijake ljubljanske Trgovske akademije med slovensko uro profesorja Čopa navduševal mlad avstrijski poročnik, brat Marjanovega sošolca:

• »Fantje, menda ne boste spali doma. Zdajle ustvarjamo Jugoslavijo, Majska deklaracija postaja resnica...«

Naslednjega dne se je Marjan Medvešek s sošolcem znašel pred šolo na Ledini, kjer je bila nastanjena Komanda »Slovenskih narodnih straž«. Glasno je rekel:

• »Nepravilno! Poveljstvo »Slovenskih narodnih straž«!

• »Kdo to pravi?« se je skozi okno nagnil strog narednik.

• »Jaz,« je rekel Marjan.

• »No, fantje,« se je prijazno nasmehnil podoficir: »Najprej boste prebarvali in popravili ta napis...«

Tako je Marjan Medvešek postal borec za severno mejo, borec generala Maistra.

• Marjan je kasneje služil redno vojsko v Dubrovniku, postal železničar-prometnik, služboval na direkciji železnic. 1936 je v bratovi trgovini srečal Peka, kakor so takrat imenovali Franca Rozmana:

• »No,« je dejal bodoči poveljnik slovenske partizanske vojske: »Boš tudi ti kaj prispeval Rdeči pomoči? To je za naše fante, ki gredo v špansko vojno. Imeti morajo za pot, za cigarete...«

• »Koliko,« je vprašal, pogledoval brata in računal, recimo, s 50 dinarji...

• »Kar povej mu,« se je smejal Rozman: »500 din je dal...«

• »Tako sem toliko prispeval tudi jaz,« pripoveduje in se smeje: To je bil tako rekoč moj prvi večji izdelek za družbenopolitično delo. Vsekakor pa sem od takrat dalje, bi dejal, zvezan s partijo.«

• Franc Rozman-Stane je bil zadnjič gost v hiši Medveškovih na Smrekarjevi 25 v Šiški januarja meseca 1942:

• »Pri nas je bival ilegalno dve noči in tri dni.«

• Oktobra 1941 so italijanski oblastniki v službeni kartoteki Marjana Medveščka odkrili večino italijanskega in nemškega jezika. Nemudoma je bil premeščen v obmejno Metliko, pravzaprav Bubenjevce, na železniško postajo na meji takojmenovane NDH in Italije:

• »Tam je bilo hudičevih priložnosti za sabotiranje. Uspešno smo zadrževali dolge vlakovne kompozicije, namesto olja v ojnice natesali peska, rešili ničkoliko hrvatskih Židov, rekvirirali cigarete, orožje, sanitetni material. Marsičesa od tega so bili deležni živodinski, žemajski in ribniški (Ribnik na Hrv.) partizanski odredi. Pogosto je moštvo transportov noč prebilo v napetosti pod vagoni. Krog in krog postaje je regljalo in grmelno... Vse to je lepo zapisano, podkrepljeno z dokazi ter pričami. Zapiske hrani Muzej ljudske revolucije v Ljubljani.«

• Osvoboditev je Marjan Medvešek dočkal v Ljubljani. Potem čas graditve. Nemirni delovni duh se je kmalu povezal z mladimi. Taborjenja, kolonije, društvo prijateljev mladine. Upokojitev, odlikovanja (številna), delo v društvu upokojencev, sekciji Maistrovih borcev...

(Nadaljevanje na naslednji strani)

Spomini „dedka Mraza“

Pavle Herbst-Vasja iz Ljubljane jo že krepko udriha čez petdeseto. Je Šiškar, član ZB NOV šišenske občine in drugih družbenopolitičnih organizacij. Kot član amaterskega filmskega kluba »Minifilm« in vodja sekcije za poučni film že vrsto let pripravlja in predvaja filme ob dedku Mrazu. Tisoči žarečih in hvaležnih oči malčkov ga razveseljujejo ob koncu leta, saj bo letos že osemindvajsetič oblekel »uniformo« dedka Mraza in najmlajše v vrtih ter osnovnih šolah obdaril z dobrotami, lutkovnimi in filmskimi predstavami.

• Tako je pričel pripovedovati: »Rodil sem se 9. februarja leta 1924 v Ljubljani. Oče je bil učitelj v Mokronogu in tam sem tudi obiskoval osnovno šolo. To so bila zame naj srenejša leta mojega otroštva. Po končanem šolanju sem se preselil k teti v Ljubljano, kjer sem obiskoval gimnazijo, a vendar so me zaradi sodelovanja v naprednem gibanju kmalu izključili iz šole. Spomnim se leta 1941, ko sem obiskoval 5. razred gimnazije in tudi v tem razredu se je pričelo gibanje proti okupatorju. V decembru istega leta smo pri uri italijanskega jezika protestirali proti fašizmu z enominutnim molkom, nakar so nas dijake izključili iz gimnazije. V Ljubljani sem okusil grenak kruh študenta. Čistil sem čevlje, hodil v trgovino in opravljal vsakršno delo, da sem si prislužil kakšen dinar.

• Leta 1942 sem ilegalno delal na železnici kot delavec, pozneje kot premikač in zavirač na vlakih, ki so vozili iz Novega mesta prek Metlike. Tu sem spoznal bedo delavca na eni strani in zverinstva okupatorja na drugi. Po direktivah OF sem z veseljem in ponosom praznil italijanske cisterne in razbijal vagonce.

• Kapitulacija Italije. V tistih dneh je bila ustanovljena železničarska brigada. V njene vrste se je vključil tudi Pavle. Tovariši iz brigade so ga izvolili za delegata »skojevskega kongresa« v Kočevski Reki, kjer se je zbralo okrog 150 skojevcev.

• Po kongresu se Pavle ni vrnil med svoje tovariše v železničarsko brigado, ker je bil dodeljen v zaščitni vod tiskarne Triglav, centralno tehniko KPS. Od tedaj je opravljal v glavnem kurirske in obveščevalne naloge. Med nemško ofenzivo leta 1943 je bil kurir in imel je konja Marka, ki mu je tudi rešil življenje:

• »Kot je že rečeno, je bilo to med nemško ofenzivo, ko mi je komandant Petrač dal nalogo, da ugotovim, če so v Dolnji Bregi Nemci. Tu sem zaprosil neko aktivistko, če lahko

pošlje deklico s kanglico po mleko v sosednjo vas, kajti menil sem, da bo tako najbolj prav. Bil sem mlad, star 19 let, ponosen in vesel nad zaupano mi nalogo, ko me je aktivistka takole zavrnila: »Te ni sram, da si partizan in se bojiš!« Jezen zaradi žaljivke sem spodbodel konja in sva odpekotala proti Dolnji Bregi. Tik pred vasjo me je vaščanka z okna opozorila, da so v vas pravkar prišli Nemci, vendar sem zaradi jeze in žaljivke aktivistke opozorilo preslišal in prijezdil naravnost med skupino Nemcev, ki so pravkar postavljali puške v kup sredi vasi.

• Zmeda med Nemci, ko so zagledali partizana, je bila tolikšna, da sem imel še dovolj časa, da sem se obrnil. V hitrem zasuku je Marko podrl še enega izmed njih, in ucvrla sva jo iz vasi. Zgrozil sem se, ko sem zagledal nemškega oficirja, ki mi je sledil na konju s pištolo v roki. Naslonil sem se na Marka, ga pobožal po grivi in takrat je konj napel vse sile in sva začela uhajati zasledovalcu, ko se naenkrat znajdeva pred jamo — pastjo za tanke. Tudi to oviro sva z Markom srečno preskočila in se kmalu znašla v štabu, kjer sem poročal o stanju v Dolnji Bregi. Konj je bil ves premočen in ko sem ga pokril z odejo in ga pobožal, je Marko naslonil glavo na moje rame, kot da bi čutil, da mi je rešil življenje.

• Tu je Pavle pomolčal, se zamislil in nadaljeval:

• »Mislim, da tisti, ki smo preživeli najhujše dni revolucije, moramo kritizirati in opozarjati na napake, kajti mrtvi tovariši tega ne morejo več. To ni užaljenost nekdanjih partizanov, kot nam to nekateri očitajo, to je naša sveta dolžnost, na kar je večkrat opozarjal tovariš Tito. Preveč je razsipništva, zapravljanja družbenega denarja. Sem za varčevanje, toda varčujemo vsi! Hlastanje po lastnih dobrinah je doseglo že takšne meje, da sosed ni več sosed. Že nekaj let stanujem v bloku in se ne poznamo med seboj, kaj šele, da bi vedeli za težave drugih. Sprašujem se: zakaj nas edino elementarne nesreče, kot so požari, poplave, potresi združujejo in zakaj se šele takrat pokaže skrb do sočloveka? In če sprašujete po receptu za odpravo teh napak, je zelo enostaven: izpolnimo obljube, ki smo jih dali našemu dragemu Titu!«

• Čebele? Tudi to je povzel po očetku. Na Dolenjskem ima 20 velikih panjev in kadar le more, gre k njim, saj je med njimi precejšen kos njegovega srca. Čebelarstvo mu je konjiček, in pri tem mu veliko pomaga žena, ki je bila tudi aktivistka NOB od leta 1942. Je tudi ribič — pa ne v kalnem, je hudomušno dodal Pavle, ki se tudi vsako leto udeležuje vseh prireditev partizanskih kurirjev. Kljub bolezni, ki mu jo je zapustila vojna vihra, poleg čebelarstva in ribištva, Pavle veliko prostega časa posveti prav najmlajšim, saj ima še veliko moči za delo med njimi.

Zapisal Jože Čurin

7x dnevnikov
malega
Šiškar-jav

Ponedeljek

Čisto v nasprotju s stališči in dogovori je v začetku novembra zapadel sneg. Začel je naletavati ravno tisti dan, ko bi moral po pisanju znanega vremenskega ideologa v Dnevniku nastopiti Martinovo poletje in precej dni pred 15. novembrom, ko bi po izračunih komunalcev sploh smel padati. Tako je bilo vse narobe. Komunalci so snežno brozgo vljudno prezirali, saj so ji hudo zamerili, da ni spoštovala njihovih izračunov, užaljeni pa so bili tudi lastniki in upravljalci zgradb in zanašalci niso očistili pločnikov. Tako je bilo vse skupaj izredno veselo in napeto, zlasti pa seveda, kot običajno, na postajališčih mestnega prometa. Tamkaj so se zopet pojavili, kot zakleto, kupi snega ravno na mestih, kjer bi bilo treba vstopati oziroma izstopati in so državljani skakljali kot afne. Naš ata se je hotel pritožiti na občino (najbližje mu je) ter se je po službi sklenil zapeljati tjakaj ter vložiti oster protest, toda je običal že pri vhodu na parkirišče pred občinsko stavbo in so mu šele prijazni občani po kakšni urici veselega prizadevanja pomagali pririniti avto spet na cesto. Tako neznansko se je razveselil te pomembne delovne zmage, da je pozabil na proteste in se odpeljal spet domov. Prav mu je, je rekla mama, kaj se pa hodi pritoževati na občino z avtomobilom...

Sicer pa je zdaj čas, da malce obudimo spomin na komunalna pravila igre, kajti zdaj je tudi uradno prišel čas, ko sneg lahko zapade in nas kaj lahko spet vrže v obup. Najprej: dokler snežna odeja ni debela vsaj deset centimetrov, se pluzenje ne splača in morate to vkalkulirati v svoje potovalne namere. Drugič: če je snega več kot deset centimetrov, je izredno težko pluziti in se torej tudi na to ne zanašajte, kajti če ne gre, ne gre. Tretjič: če snega sploh ni in je sonce dovolj močno, se sploh ni treba sekirati, kajti za takšne situacije so naši komunalci odlično pripravljeni.

Torej bi bilo daleč najboljšo, če bi sneg sploh črtali ter bi morali takšen sklep vnesti v ustreznih sporazum. Mislim, da to niti ne bi bil edini sporazum, ki bi ga kršili — mirno vest bi pa vseeno imeli. To je, mislim, vse, kar je treba povedati o snegu in naši komunali...

Prečko

naša
obramba

tribuna 15

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

• Napisan je komaj skromen delček življenja Marjana Medveščka. Rodil se je 11. novembra 1902 v Goriških Brdih, v vasi Cerovo. Osem sinov je bilo v družini železničarja. Prek domačije Medveščkovih je šla v I. vojni avstrijsko-italijanska fronta. Begunci so se že 1915. leta znašli v Ljubljani. Fante je v naprednem duhu vzgajal oče. Vedno jim je odkrito pripovedoval o vojni in krivicah, natančno tako, kakor jih je lahko sam občutil. Videl pa je marsikaj, saj je po tržaški progi vozil vojaške transporte v klavnico soške fronte.

• Marjan Medvešček, rojen na Martinovo 1902, dan, ko se mošt spreminja v vino. In visoki, sivolasi, živahni Marjan spominja prav na staro, zlahotno vino...

• Občina Šiška je pobratena z makedonsko občino Kavadarci. Ob obisku šišenskih upokojencev je Marjanu Medveščku predsednik tamkajšnje občine dejal:

• »Ej, tovariš! Nas ne družijo samo papirna to pobratenje, nas veže krvna vez.«

• »Vem,« je grenko povedal Marjan Medvešček: »Tisti, ki je v Kavadarcih padel ob napadu Bolgarije in Nemčije na Jugoslavijo, je bil Šiškar, moj brat.«

Bogomir Šefic
Foto: Jaka Gregar